

"לבניינה של תורה" – חלק ר"ג

שיחה שנמסרה בביהמ"ד מפי מו"ר רה"י

--- שלבים ומימדים ביחס הנפשי ללמוד התורה ---

"חדאי נפשאי, לך קראי לך תנאי"

בשבוע שעבר עסקנו במבט הכללי על התורה, מבט שקושר בין "אשר בחר בנו מכל העמים" לבין "ונתן לנו את תורתו". היום נרצה בסייעתא דשמיא להעמיק ולברר את הדברים.

אין ספק שלבחור צעיר שמגיע לישיבה אחרי ברורים גדולים שעבר בגיל התיכון, אחר שהשתכנע בעצמו, או ששכנעו אותו הסובבים אותו מה התועלת שיקבל בישיבה, בודאי קשה לו להתרגל לאותו המבט הכללי והעליון בו עסקנו.

באותה מידה, בחר שיושב כבר כמה שנים בישיבה, אך התרגל בשנות שהותו בישיבה למחשבה פרטית ומצומצמת, גם לו קשה יהיה הדבר, אך כל אותם הקשיים אינם פוטרים אותנו מלברר את הדברים לאמתם.

הגמרא בפסחים דף ס"ח ע"ב עוסקת בדיני השמחה ברגלים בכלל, ובחג השבועות בפרט. בין היתר, מתארת הגמרא את שמחתם של האמוראים בתורה, כך מסופר שם על רב ששת: "רב ששת כל תלתין יומין מהדר ליה תלמודיה, ותלי וקאי בעיברא דדשא

ואמר: חדאי נפשאי, חדאי נפשאי, לך קראי לך תנאי". [שמחי נפשי, בשבילך למדתי, בשבילך שניתני]. הגמרא מיד מקשה על מה שנראה חלילה כאמירה אגואיסטית כביכול רב ששת לומד תורה רק בשביל נפשו: "איני?! והאמר רבי

אלעזר - אילמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ, שנאמר 'אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתני!'. הרי התורה אינה מקיימת רק את האדם הפרטי, התורה היא זכות קיומו של העולם כולו! הגמרא מתרצת ומחדדת נקודה שחשובה מאד עבורנו:

"מעיקרא כי עביד איניש - אדעתא דנפשיה קא עביד".

"רב ששת כל תלתין יומין מהדר ליה תלמודיה... ואמר: חדאי נפשאי, חדאי נפשאי, לך קראי לך תנאי. "איני?! והאמר רבי אלעזר - אילמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ.. מעיקרא כי עביד איניש - אדעתא דנפשיה קא עביד".

(פסחים ס"ח ע"ב)

שלבים ביחס הנפשי אל התורה

התורה היא אכן קיום שמים וארץ, ואלמלא תורה בטלו שמים וארץ, אך כשאדם מתחיל את דרכו בלימוד התורה הוא עוד לא יכול להכיל את הידיעה הזאת ולהניע את עצמו ללימוד מכוחה. תחילת דרכו של אדם בלימוד התורה נעשית "אדעתא דנפשיה", ממניעים ושיקולים פרטיים. מורנו הרצי"ה זצ"ל ביאר את

בחזרה, בשקידה, בחברותא ובשיעורים בישיבה כולנו יחד. הלומד מתקדם, והבניין שלו והבניין הכללי הולכים ומשתלמים, ומתוך כך מתרוממים לקומה העליונה.

נחזור לנושא בו עסקנו בשבוע שעבר. כשמנסים להבין "על מה אבדה הארץ"² המטרה אינה לימוד היסטוריה. אנו רוצים ללמוד על מה תקום הארץ, על מה תעמוד! אם שורש הגלות נעוץ בכך "שלא בירכו בתורה תחילה"³, וכפי שביאר המהר"ל⁴ - שאמנם ברכו בתורה

אך לא בכוונה הראויה, הרי שהארץ תיכון על ידי שנברכה בצורה הנכונה, עם ההבנה של מהותה ועניינה של ברכת התורה. עניינה של ברכת התורה היא, מבאר המהר"ל⁵, ההתקשרות דרך הברכה לנותן התורה - לריבוננו של עולם! הרי מה היא ישיבה? האם ישיבה היא מקום שבאנו אליו לאסוף בו ידיעות? אין ספק שידיעת התורה מתעצמת ומתגדלת בישיבה, אך עומק עניינה של ישיבה הוא לבנות בנו מימד רוחני בתוך המציאות! התורה עוסקת כל כך הרבה בפרטי המציאות, האלוקות מתגלה דרך שניים אוחזים בטלית', כי עולמנו הוא עולם של מציאות. עניינה של תורה, וממילא של ישיבה, היא לבנות בנו מימד עמוק ופנימי

הגמרא הזו בשיחותיו ונקרא מתוך לשונו¹:

"לומדים תורה בשביל כל עם ישראל, אך כיסוד עליך לדעת מה ערך התורה בשבילך. בזה שתתגדל, יהיה לך ערך עבור כל שמים וארץ. ככל שמראש אתה מכיר ומרגיש שהנך בונה את עצמך ואת כלל ישראל, יותר יופיעו ויתגלו כוחות עמידת הבניין כולו."

ככל שאדם ירגיש ויבין שלימוד התורה שלו הוא זה שנותן כח לאומה, שבונה את כלל ישראל ואת עצמו, כך יהיה הבניין שלם יותר. העמל והיגיעה, ההתמלאות בתורה, הם בניין עמודי שמים וארץ! כשבחור בישיבה עמל בסוגיה של 'הבא במחותר' או סוגיה אחרת, זהו בניין שמים וארץ! העמל שלו מתרגם

"לומדים תורה בשביל כל עם ישראל, אך כיסוד עליך לדעת מה ערך התורה בשבילך. בזה שתתגדל, יהיה לך ערך עבור כל שמים וארץ. ככל שמראש אתה מכיר ומרגיש שהנך בונה את עצמך ואת כלל ישראל, יותר יופיעו ויתגלו כוחות עמידת הבניין כולו."

(מו"ד הרצי"ה זצ"ל)

לבנייה רוחנית. צריכים להתרגל להבנה שיש מימדים רוחניים בעולם, לא אומדים ובוחנים כל דבר במושגים של חומר וכסף, המציאות מתקיימת ומתרוממת על ידי לימוד התורה של כל אחד ואחד מאיתנו. התורה היא לכלל ישראל ולקיום העולם כולו, אך איך יהפוך אדם ללומד תורה שמבין וחי לאור הידיעה שהתורה שלו היא למען כלל ישראל? זה החידוש של רב ששת - תחילת הלימוד באופן פרטי, כביכול אגואיסטי - בלימוד,

² ירמיהו ט' י"א.

³ נדרים פ"א ע"א.

⁴ בהקדמה לתפארת ישראל

⁵ שם

¹ שיחות הרצי"ה, בראשית - 'שקידת התורה', עמ' 450.

מעבר לתכנים החיצוניים - קומה אידיאליסטית, קומה אלוקית, קומה מוסרית, זו עניינה של תורה.

כאשר אדם לומד תורה רק לשם המימוש הפרטי שלו - חשוב וערכי ככל שיהיה, ואין הוא מחובר אל הערך הכללי של התורה - ודאי חסר הוא הרבה מאד. במידה מסוימת זו התנתקות מהמדרגה האלוקית העליונה שנמצאת בעומק עניינו של לימוד תורה. זה בעצם מה שחידשה הגמרא בפסחים: נכון, בתחילת לימודך אתה באמת לומד לשם הבניין הפרטי שלך, מאפשר לתורה להפוך אותך לאדם

אחר, מוסרי יותר, ערכי יותר, שלם יותר, עליון יותר! רואים זאת במציאות - מי לא שמע מג"דים המשבחים באופן מיוחד את בני הישיבות ("בנישי"ם"), את אותם אלו שמכוח לימוד 'שנים אוחזים' ו'בא במחותרת' נבנתה בהם קומה רוחנית, אידיאליסטית, מוסרית

ואלוקית! כל הקומות האלו אכן נובעות מאותו הלימוד הפרטי, ובודאי שהמגמה הפרטית הזו חשובה, אך יש להעמיק וללמוד שבאמת לומדים לא את התורה שלנו, אלא לומדים את תורה ה', תורת נותן התורה, שאילולא המבט הזה לא מתקיימים שמים וארץ, אין קיום למציאות ואין קיום לעם ישראל!

יהודי - איבר בגוף האומה

יש בפרשה שלנו, פרשת בחוקתי, דברים נפלאים של 'אור החיים' הק' שהם מבוא לזמן מתן תורה הממשמש ובא: בשלהי

התוכחה ישנם מספר פסוקי נחמה, בפסוק מ"ד מתוארת אהבתו הגדולה של ה' לעמו למרות הכל: "וְאַף גַּם זֹאת בְּקִיּוֹתְךָ בְּאַרְץ אֲיִבֵיָּהֶם לֹא מְאַסְתִּים וְלֹא גְעַלְתִּים לְכַלְתֶּם לְהַפִּיר בְּרִיתִי אִתְּם כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיָּהֶם, ואומר על כך אוה"ח הק': "על התורה שנקראת ברית - שאם אין ישראל התורה שנתן ה' להם..הופרה". אין תורה בעולם בלי ישראל, אין גילוי אלוקי בעולם בלעדי אומתנו! במילים אחרות - עם ישראל הוא גוף התורה, והתורה היא נשמת ישראל, נשמת המציאות. כל העולם בנוי על בסיס השילוב המופלא⁶ הזה של גוף ונשמה. כשלומדים תורה צריך לזכור

"על התורה שנקראת ברית - שאם אין ישראל התורה שנתן ה' להם..הופרה" (אור החיים הק').
אין תורה בעולם בלי ישראל, אין גילוי אלוקי בעולם בלעדי אומתנו! במילים אחרות - עם ישראל הוא גוף התורה, והתורה היא נשמת ישראל, נשמת המציאות.

ולדעת שנותן התורה פונה אל כלל ישראל, ומתוך כך זוכה האדם הפרטי בחלקו בתורה. לפני הלימוד יש תפילה, וצריך להקדיש מחשבה על הדברים הללו- ללמוד תורה מתוך שייכות לנותן התורה ומתוך כך לעם ישראל - 'אשר בחר בנו מכל העמים, ונתן לנו את תורתו'.

בצורה עמוקה יותר נאמר כך: כל יהודי הוא איבר בנשמה הגדולה של עם ישראל, יש יהודי שהוא בבחינת אצבע, ויש יהודי בבחינת עין, ויש את גדולי ישראל שהם בבחינת לב ומח של האומה. עם ישראל כולו הוא גוף אחד גדול - הדבר מתבטא בדברי חז"ל - "כל ישראל ערבים זה

⁶ ומה נמלצו דברי הרמ"א בביאורו לחתימת ברכת 'אשר יצר': "ומפליא לעשות' קאי על הנשמה שנתן באדם, וזו היא פליאה גדולה שיתקיים דבר רוחני והוא מן העליונים בדבר גשמי בגוף האדם שהוא מן התחתונים.. " (דרכי משה או"ח סי' ו).

שמכלול הגוף יופיע ויתפקד, מתוך הבנה שאני חלק מן הגוף ויש יחס הדדי בין האיבר לגוף, כשהגוף חולה העין עלולה להינזק ולהיפך, וכשהגוף בריא או העין בריאה ודאי הם גם מיטיבים זה לזה.

תורה לשמה – להעשיר את כנס"י

הפרק השני בספר אורות התורה עוסק בפירוש המושג- 'לימוד תורה לשמה'. בסעיפים א', ב' וג' פורש הרב את הפירוש המוכר לנו מספר נפש החיים⁹ - 'לשם התורה'. אך בסעיף ד' מציג הרב פירוש שונה, וכך כתב שם:

"אחת מהדרכים של עסק התורה לשמה הוא להעשיר את כנסת ישראל בכוחות רוחניים גדולים, וכל מה שמתרבה אור התורה בלב אחד מישראל הכח היסודי של האומה מתחזק".

ככל שכל אחד מאיתנו מתחזק בלימוד התורה הכוח הכללי של האומה מתחזק! ממשלת ישראל החדשה תוכל לקבל כוח ממני, יושב בית המדרש, לקבל החלטות נכונות, והתקדמותה של האומה - הדרך לירושלים ולבניין הארץ, וכל הפרטיים המעשיים כולם יונקים כוחם מן נשמה, מן התורה. זה כל כך פשוט למרות שפעמים רבות זה נראה לנו הזוי; מורי ורבותי- קיום המציאות הוא ע"י הנשמה, לא ע"י הגוף! רוב העולם עוסק בגוף, אך קיום המציאות הוא ע"י הנשמה, ונשמת המציאות ונשמת העולם ונשמת ישראל זו

בזה"⁷, בעומק כולנו גוף אחד גדול, גוויה של כלל ישראל, כולנו מחוברים ממש ממש לגוף אחד. התורה שהיא נשמת האומה מופיעה ומחייה כל אחד מאיבריה, כל יהודי ויהודי, בדיוק כמו שנשמתו של כל אדם היא המחיה אותו ומניעה את איבריו. ידו של אדם פועלת לא מחמת שיש לה כח עצמי, הרי כשתצא נשמתו היד לא תפעל יותר. האוזן שומעת משום שהיא איבר בגוף, העין רואה משום שהיא חלק מהמכלול הזה ששמו גוף, והגוף כולו ניזון וחי מהופעתה של הנשמה.

באורות הקודש חלק ב'⁸ עוסק מרן הרב זצ"ל בעניין של התגלות הקודש בעולם, ובהקשר לענייננו, הוא מתאר שם איך האיברים בעצם לוקחים את אורם מהארת החיים הכללית שבגוף, ההארה הכללית הזו באה לידי ביטוי בראיה ושמיעה. אם

נשוב לדברי הרצי"ה בהם פתחנו: "לומדים תורה בשביל כל עם ישראל, אך כיסוד עליך לדעת מה ערך התורה בשבילך" - האדם הפרטי הוא חלק מהגוף הכללי הזה ששמו עם ישראל. כשם שבגוף האדם העין עושה פעולות כדי להיות עין טובה והיד מתעמלת כדי לתפקד כיד טובה, כך 'בגוף הרוחני' של האומה כל איבר ואיבר, כל יהודי ויהודי פועל את פעולתו וממלא את תפקידו כדי

⁷ שבועות ל"ט ע"א.

⁸ אורות הקודש ב', עמ' ש"ד, 'התנוצצות הקודש בעולם', בתוך סדר א'- 'הקודש הכללי העצמי'.

⁹ שער ד'.

יושבים ולומדים¹⁰ שכינה מתגלה יותר¹¹. אדם לומד תורה כמו רב ששת - "חדאי נפשאי חדאי נפשאי", נכון, זה לימוד פרטי - אך במקביל ובאופן בלתי נפרד הוא יודע ומחנך את עצמו לאור הידיעה שמכוח התורה מתגדלים ומתקיימים שמיים וארץ. אני כבחור ישיבת הסדר בונה ומחזק את האומה הן בצורה המעשית כגון בשירות הצבאי שאת זה כולם מבינים, אך לא פחות, ויותר, אני בונה את האומה על ידי בניית נשמתה, על ידי בניין התורה.

התורה. בהיותי בשיעור א' זכיתי ללמוד את 'אורות התורה' אצל מו"ר הרצי"ה זצ"ל, ורשמתי לעצמי בתמצות הארות וביאורים משמו. ראיתי היום שעל פסקה זו כתבתי משמו כך: "להעשיר את כנסת ישראל - לשם שיכלול השראת שכינה בכנסת ישראל" - דברים גדולים!

נחתום בשורה נוספת מתוך הפסקה הנפלאה של הרב זצ"ל באורות התורה:

"והנשמה הפרטית של זה האיש הפועל בדרך ברכה כללית זו, היא מצד עצמה מתגדלת ומתהדרת".

רשמתי לעצמי שאמר על כך הרצי"ה: "מתוך שכלל ישראל מתחזק, הפרט העוסק בתורה גם הוא מתגדל ע"י נשמתו שהיא חלק מנשמת ישראל שהיא מתגדלת". כלומר, מלבד התועלת והחיזוק לנשמת האומה, הנשמה הפרטית מתחזקת ביותר דווקא על ידי לימוד מתוך המבט הזה. שתי דוגמאות מהחיים להמחשת העניין: לחטיבת הצנחנים למשל, יש רוח מיוחדת לכשעצמה, חייל בחטיבה זו זוכה והופך לחייל מיומן מחייל רגיל היות והוא עובר מסכת אימונים המיוחדת לחטיבה. דוגמא נוספת, כאשר אדם חוסך כסף בחשבון פרטי יש לו בחשבון את מה שיש לו, אך כאשר הוא חוסך כסף בחשבון כללי הוא שייך למשהו יותר רחב, הוא יקבל מהקופה הכללית שהיא יותר גדולה כי היא מכילה גם את הכסף של הכלל. זהו למעשה עומק מעלתה של תפילה במניין, של לימוד תורה בציבור, כאשר עשרה

¹⁰ אבות (ג' ו'): רבי חלפתא איש כפר חנניה אומר עשרה שיושבין ועוסקין בתורה שכינה שרויה ביניהם שנאמר 'אלהים נצב בעדת אל'.

¹¹ בספר מדרש שמואל (פ"ג דאבות מ"ז): יש להבין דלאשמועינן רק באחד שהשכינה עמו וכ"ש שנים או חמשה או עשרה. אמנם הענין שאף שכולם שוים לטובה בזה שהשכינה שרויה ביניהם, עכ"ז יש הפרש והדרגות ביניהם, ולכן הוצרך לדרוש בפ"ע, ועשרה שיושבים ועוסקים בתורה הוא היותו מעולה שבכולן כי השי"ת אינו יושב אלא עומד על עמדו, וכביכול הקדוש ברוך הוא עומד והם יושבים, שנא' אלקים נצב בעדת קל ונצב לשון עומד משא"כ בחמשה, עכ"ד.

